

יום ראשון
ג' במנחם־אב

בשיעור חומש היומי דשיעורי חת"ת, מסיימים:
"כאשר דיבר לכם" (א,יא)⁸.

וכשהילד שתה, חייך הרבי [ביותר, ויצא לחדרון] (והוא מרשימת הרה"ח ר' [אז: הת'] שלום־יעקב של חזן. ההוספות במוסגר מפי ר' אלחנן ואחרים שהיו שם).

(8) כך נהגו בקרה"ת בליובאוויטש. כאשר שינו והנהיגו בבית־חינו לסיים פסוק אחד לפני 'שני', כדי שלא להתחיל בפסוק 'איכה' (כמ"ש באשל אברהם להרה"צ מבוטשאטש ס' קלת. ובליקוטי מהרי"ח (ח"ג נב,א) כתב, שנוהגין כן אף במקומות שאין מנגינת הפסוק בניגון איכה. אך לכאורה, ע"פ הפשט, וכן ע"פ המדרש – איכ"ר רפ"א, פסוק זה אינו תוכחה!, כאמור בספר־המנהגים ס"ע 31 (אף שספר זה הוגה במידה מסויימת ע"י הרבי), העירו על כך הזקנים, והדבר חזר לקדמותו. וראה בוכרונות הבעל־קורא בבית־חינו, הרה"ח ר"מ שוסטרמאן ע"ה ("למען יידעו בני יולדו", אה"ק תשנ"ז, עמ' 138), המספר שהוא שהנהיג זאת וכיצד הפסיק לנהוג כך.

יום שלישי
ה' במנחם־אב

יום ההילולא של האריז"ל – מעורר בפשטות – שנוסף להוספה ב'משפט' ו'צדקה' בכלל, שהם בהדגשה מיוחדת אצל האריז"ל – שיוסיפו בכל הפעולות והפצת המעיינות חוצה "זאת החכמה", ובפרט כמוסבר בתורת חסידות חב"ד⁹.

ערב שבת־קודש
ח' במנחם־אב

ל'שבת חזון' לובשים¹⁰ בגדי שבת כרגיל¹¹.

(9) 'התוועדות' תשמ"ט ח"ד עמ' 109. (10) לענין רחיצה וטבילה, ראה לעיל בלוח לפ' פינחס. (11) ספר המנהגים עמ' 46, שכך נהג אדה"ז, וש"נ לפוסקים הדנים בענין זה. וראה גם בהוספות לשו"ע אדה"ז, במהדורה הישנה חלק ה' עמ' 1846 בשוליהגיליון [במהדורה החדשה לא מצאתי זאת].

ב"ה

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות
לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש
זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שיחות • אגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

א'צה

ערב שבת־קודש
פרשת מטות־מסעי
א' במנחם־אב התשע"ה

יוצא־לאור על־ידי
מכון ליובאוויטש שעל־יד
צעירי־אגודת־חב"ד באה"ק ת"ו – המרכז

לזכות

אנשי החסד הדגולים

הרה"ח ר' אברהם משה דייטש והרה"ח ר' גבריאל גופין שיחיו
ולע"נ האחים הרה"ח ר' זלמן יודא ור' יוסף יצחק,
בני הרה"ח ר' שלום ישעי' ע"ה דייטש

הלכות ומנהגי חב"ד

הפטרה: "שמעו... אלוֹקֵיךָ יְהוּדָה. אִם תִּשׁוּבוּ... וְבו יִתְהַלְלוּ" (ירמיה ב, ד'כח; ד, א'ב)⁴.
 אחר התפילה – התוועדות בבית הכנסת, שהרי זו 'שבת חזק'⁵.
 גם השבת עורכים 'סיום' עם סעודה⁶.
 פרקי אבות – פרק ב.
מוצאי שבת:
 מבדילים על היין⁷.

היהירצון על התפוח ב"ה בין הברכה לאכילה: "וכיון דא"א בעניין אחר, הווי כדעבד". וע' גם בשו"ת יביע אומר ח"א חא"ח סי' ט.
 אלא שברשימות היומן' שם הסביר כ"ק אדמו"ר מהור"צ את הטעם לאמירה זו "כדי לכלול עצמו עם המאמינים הפשוטים" [ואגב, מכאן מובן שאומר זאת עם כל הציבור, ולא עם הקורא] – "צריך להיות לשון כזה בב"ח, להתחיל ספר חדש" [לע"ע מצאתי בים של שלמה (המהרש"ל מוזכר בסוף 'רשימה' זו) ב"ק פ"ז סי' מו, ב'ד'ן הסיום' אודות סיום מסכת: "השלמת הספר – אין לך מצוה גדולה מזו, ובפרט היא שבדעתו להתחיל אח"כ ספר אחר". ולכאורה הכוונה שהעיקר הוא האיחול 'ונתחוק' דהיינו התחלת הספר החדש, ולא ה'חוק', ולכן גם העולה אומר, כדי לכלול עצמו עם כולם]. ושאלו הרבי: "אם כן 'ש'חוק' עיקרו התחלת ספר חדש, ספר אחר, הרי יש בזה חשש הפסק (כי) אינו שייך להקריאה?", ונענה: "כל התורה... מילה אחת ארוכה" (דהיינו שגם הספר החדש שייך להקריאה).
 וראה בנושא זה בס' חקרי מנהגים ח"א עמ' קכו.
 (4) ספר המנהגים עמ' 33. לוח כולל-חב"ד.
 (5) ספר השיחות תש"נ ח"א עמ' 233.
 (6) סה"ש תנש"א ח"א עמ' 708 (נעתק ב'לוח השבוע' בשבוע שעבר). וצריך ביאור לחלק זאת ממה שביארצייט פרטי, ההוראה היא שלא לעשות 'סיום', כיוון שבש"ק אין כל קס"ד של תענית (התוועדות תשד"מ ח"ב עמ' 873, שערי הל' ומנהג יו"ד סי' ס"ס קמו).
 (7) בלוח כולל-חב"ד, ע"פ הרמ"א סי' תקנ"א ס"ו, כתב שנותנים לשתות לתינוק שהגיע לחינוך בעניני ברכות, אך עדיין אינו יודע להתאבל על ירושלים [ובאמת קשה להגדיר מצב כזה. וראה א"א להרה"צ מבוטשאטש על אתר], ואם אין תינוק – שותה המבדיל בעצמו, ע"כ. וראה שיחות קודש תשל"ח ח"ג עמ' 496 (בהוצאה החדשה: ח"ד עמ' 388), שבמוצ"ק מטר"מ, ב' מנ"א, שכח המבדיל [הת' הר"ר ישראל מרדכי שי' קאזאמינסקי] והחל לשתות את היין מהכוס, והרבי הורה בידו תנועת-תמיהה, ואמר [או סימן בידו] שיתנו לילד לשתות [היו שם מעט בחורים. הילד היה אלחנך דוב של' בר"ד מרוזוב, בן י"א אז, שחונך בביתו שלא לשתות מהיין ולכן סירב לראשונה, ושוב סימן לו הרבי לשתות, ולבסוף נעה]

שבת קודש פרשת מטות-מסעי'
 ב' במנחם-אב
קריאת התורה:² מנהג ישראל לעמוד בפסוק האחרון, ורצוי שהקורא יפסיק קימעה לפני-כן, מפני הרעש הנגרם בעמידת כל הקהל.
 גם העולה לתורה אומר "חזק, חזק ונתחזק!"³.

(1) יש לדון אם בקריאת שמו"ת צריך לומר גם את הפטרה "דברי ירמיהו", כי אף ש"רשמית" היא הפטרה הראשונה דשבתות בין המצרים (בכל פרשה שהיא), הרי בלקוטי-שיחות כרך ט עמ' 61 מביא ומדייק בלשון הטור שההפטרות שייכות גם לפרשיות שבהן הן נקראות, ו"דברי ירמיהו" שייכת הן לפי פינחס והן לפי מטות, עיי"ש.
 (2) הבעל-קורא בבית-חינו, הר"ר מרדכי שוסטרעמאן ע"ה, ועוד כו"כ בעלי-קריאה ותיקים ובעלי-מסורת, קראו את המסעות בקריאה רגילה (ראה לוח 'דבר בעתו' ע"ד המנהגים בזה).
 (3) מקור אמירה זו ונוסחה הוא בלבוש סי' תרס"ט [ע"פ הפסוק בשמואל-ב י"ב. ואף ששם ה' ד'ונתחוק' היא בפתח, רגילים לאומרה כאן בצירוף]. ואומר זאת עם הציבור "בין הקריאה והברכה" ('רשימות היומן' עמ' תג, היום יום ח"י טבת, ס' המנהגים עמ' 31), ודלא כהדעות שהעולה לתורה אינו אומר 'חזק': א. משום הפסק. ב. מפני שאמירת 'חזק' היא להעולה לתורה, ולא שייך שהוא יאמר לעצמו (כפי הפשוט לקצות השלחן סי' פד סי"ג, ובבדי השלחן סי' ק כב, ומביא זאת גם מס' שלחן הקריאה, וכ"כ בס' פסקי תשובות סו"ס קלט בשם שו"ת: שבת הלוי (ז,רב) באר משה (גכח) ומשנה הלכות (ז,כב, ח,יח), אלא שם-משנה הלכות' מביא, שאין לגעור בעולים שאומרים זאת בעצמם).
 אמנם באג"ק ח"ד עמ' יד השיב הרבי לשתיה הטענות: לטענה ב – "גם הוא (העולה לתורה) אומר, כי נוסחא שלנו היא 'ונתחוק', דהיינו שבניגוד לנוסח שאומרים רק **לעולה** ג"פ 'חזק' (א"ר סי' תרס"ט, מאור ושמש ס"פ ויחי, ליקוטי חבר בן חיים ח"א דף כט בשם החתם סופר, ערוך השלחן סי' קלט סו"ס טו), שלפי נוסח זה אין שייך כלל שאומר העולה, הרי שלפי הנוסח שלנו מברכים גם את **הקהל**, וא"כ יש מקום שגם העולה יאמרו.
 ולטענה א – "אמירת העולה... לא חשיב הפסק, כי הוא שייך לקריאת הסיום (ראה שו"ע אדה"ז סי' קסז ס"ט)", שם איתא, ששיחה בדברים שהם מענייני הדבר שמברך עליו, כגון "הביאו מלח" בין 'המוציא' לאכילה, כדיעבד אינה חשובה הפסק, ו"מוותר **לכתילה** אם אי-אפשר בעניין אחר". ואכן, ע"פ דברי הרבי ב'התוועדות' תשמ"ז ח"ב עמ' 254 הערה 31 – מוגה – "שאמירת הברכה קאי גם על העניין ד'חזק", עיי"ש, הרי זה ממש כמו שכתב הרבי במכתבו שבספר המנהגים סי' 105 בעניין מנהגו באמירת

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם									
א' במנחם-אב ה'תשע"ה - ח' במנחם-אב ה'תשע"ה									
יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות	יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
ו'	א' במנחם-אב	הלכות מטמאי משכב ומושב פרק ז-ט.	ה' אישות פרק ט.	מ"ע קו.	ו'	א' במנחם-אב	הלכות מטמאי משכב ומושב פרק ז-ט.	ה' אישות פרק ט.	מ"ע קו.
ש"ק	ב' במנחם-אב	פרק י-יב.	פרק י.	מ"ע קד.	ש"ק	ב' במנחם-אב	פרק י-יב.	פרק י.	מ"ע קד.
א'	ג' במנחם-אב	פרק יג. הלכות שאר אבות הטומאות... בפרקים אלו. פרק א-ב.	פרק יא.	מ"ע קד. צו.	א'	ג' במנחם-אב	פרק יג. הלכות שאר אבות הטומאות... בפרקים אלו. פרק א-ב.	פרק יא.	מ"ע קד. צו.
ב'	ד' במנחם-אב	פרק ג-ה.	פרק יב.	מ"ע צו.	ב'	ד' במנחם-אב	פרק ג-ה.	פרק יב.	מ"ע צו.
ג'	ה' במנחם-אב	פרק ו-ח.	פרק יג.	מ"ע צו.	ג'	ה' במנחם-אב	פרק ו-ח.	פרק יג.	מ"ע צו.
ד'	ו' במנחם-אב	פרק ט-יא.	פרק יד.	מ"ע צו.	ד'	ו' במנחם-אב	פרק ט-יא.	פרק יד.	מ"ע צו.
ה'	ז' במנחם-אב	פרק יב-יד.	פרק טו.	מ"ע קה.	ה'	ז' במנחם-אב	פרק יב-יד.	פרק טו.	מ"ע קה.
ו'	ח' במנחם-אב	פרק טו-יז.	פרק טז.	מ"ע קה.	ו'	ח' במנחם-אב	פרק טו-יז.	פרק טז.	מ"ע קה.

זמני השבוע*									
תאריך	עלות השחר**		זמן ציצית ותפילין	זמן זריחה	זמן ק"ש	חצות והלילה	מנחה גדולה	שקיעת החמה***	צאת הכוכבים
	ז' 120 לפני הזריחה	ד' 72 לפני הזריחה							
ו', א' במנחם-אב	3:15	4:21	4:48	5:54	9:14	12:47	1:22	7:47.3	8:14
ש"ק, ב' במנחם-אב	3:16	4:22	4:48	5:54	9:15	12:47	1:22	7:46.8	8:14
א', ג' במנחם-אב	3:17	4:23	4:49	5:55	9:15	12:47	1:22	7:46.4	8:13
ב', ד' במנחם-אב	3:19	4:24	4:50	5:55	9:15	12:47	1:22	7:45.9	8:13
ג', ה' במנחם-אב	3:20	4:24	4:51	5:56	9:16	12:47	1:22	7:45.4	8:12
ד', ו' במנחם-אב	3:21	4:25	4:51	5:57	9:16	12:47	1:22	7:44.8	8:12
ה', ז' במנחם-אב	3:22	4:26	4:52	5:57	9:16	12:47	1:22	7:44.3	8:11
ו', ח' במנחם-אב	3:23	4:27	4:53	5:58	9:17	12:47	1:22	7:43.7	8:10

* הזמנים מתייחסים לאזור המרכז. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות.
 ** לגבי זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין.
 *** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"ז בסידורו (סדר הכנסת שבת) מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מינוטין" (לשון אדה"ז שם. שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת									
פרשת	ירושלים		תל-אביב		חיפה		באר-שבע		
	דה"י	צה"ש	דה"י	צה"ש	דה"י	צה"ש	דה"י	צה"ש	
מטות-מסעי	7:10	8:26	7:25	8:29	7:18	8:30	7:26	8:27	
דברים / חזון	7:06	8:22	7:21	8:24	7:14	8:25	7:23	8:23	

עורך אחראי: לוייצחק שייקביץ • עורך: נחמיה קפלון • הגהה: יוסף-יצחק אולידורט
 מו"ל: מכון ליובאוויטש שעלי-יד צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו – המרכז
 יו"ר: הרב יוסף-יצחק הכהן אהרונוב
 כתובת: ת"ד 14 כפר-חב"ד 6084000, טל' 03-9607588, פקס: 03-9606169
 אינטרנט: www.chabad.org.il דואר אלקטרוני: chabad@chabad.org.il
 ISSN 0793-7474

פרשת מטות-מסעי

פרשיות מטות-מסעי

מטות - רומז לתקיפות והנחישות, כמטה שהוא קשה וחזק.
 מסעי - רומז לכללות עבודת האדם במשך ימי חייו, שצריכה להיות באופן של 'מסע' מתמיד, מחיל אל חיל.
 מטות-מסעי - רק תקיפות ואירתיעה, לא להתבייש מפני המלעיגים למיניהם, מאפשרת עלייה תמידית זז.

(מהתוועדות שבת-יקודש פרשת מטות-מסעי. ב. התוועדות תשמ"ב כרך ד, עמ' 1908)

יזכר משה אל ראשי המטות (ל,ב)

ההכרעה במה לנדוד ובמה טוב שלא לנדוד חייבת לבוא דווקא מנשיא - "ראשי המטות". הנודר נדר ומפריש את עצמו מדבר מסויים עושה כן בגלל חששו שהתעסקות באותו דבר עלולה להורידו מדרגתו. ומכיוון שעניין זה אינו שווה לכל נפש, אלא הוא תלוי במצבו האישי המדוייק של כל יחיד ויחיד, מובן שהחלטה הסופית צריכה לבוא מנשיא; רק הוא בכוחו לקבוע בבירור אם עבודה זו מתאימה לאדם מסויים זה, אם לאו.

(לקוטי שיחות כרך ב, עמ' 693)

פרשת מסעי

אף פרשת מסעי נקראת לעולם בימי בין-המצרים. חושך הגלות אינו אלא הכנה והקדמה לאור הגאולה, וגם המשמעות הפנימית של מסעות בני-ישראל היא - מסע הדורות מגלות לגאולה; מהמדבר שהוא סמל הגלות, ל"ירדן יריחו", רמז למשיח שעליו נאמר (ישעיהו יא), "והירחו ביראת ה'".

(מהתוועדות שבת-יקודש פרשת מסעי תשד"מ. התוועדות תשד"מ כרך ד, עמ' 2273)

ושפטו העדה... והצילו העדה... והשיבו אתו העדה אל עיר מקלטו (לה,כד) - (כה)

העולם נברא עלידי שיתוף מידת הדין עם מידת הרחמים (ב"ר פי"ב). דהיינו, עלידי חסד (רחמים), גבורה (דין) ותפארת (שהיא שיתוף ומיזוג של דין ורחמים). ואף כאן, כשיש צורך בתיקון ובבניין ה"עולם קטן" שנאבד עלידי המכה נפש בשגגה, צריכים את שלושת אלה, חסד, גבורה, תפארת.
 "ושפטו" - גבורה, "והצילו" - חסד, "והשיבו" - תפארת. מידת התפארת קובעת שאמנם נעשה כאן חטא (גבורה), אבל ניתן לכפר עליו באמצעות גלות (חסד).

(לקוטי שיחות כרך ד, עמ' 1332)

הגלות אינה עונש, אלא רחיצת העוונות

למה התכוון אדמו"ר נ"ע בפתגם "לא מרצוננו גלינו מארץ-ישראל, ולא בכוחותינו אנו נשוב לארץ-ישראל"? • כיוון שזהו "על-פי ה'", בטלים כל החילוקים שבעניין המקום • עניין הגלות הוא תיקון ה"מפני חטאינו", וזה לא יפתר על-ידי הנסיעה לארץ-ישראל - ואדרבה, ייתכן ותגרום לעיכוב תיקון הגלות... • משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

והוא יתברך יגאלנו כו'. ומסיים, שרק גופותינו ניתנו בגלות, אך לא נשמותינו, שעליהם אין בעלות לאף אחד, ולכן, בכל הקשור לענייני תורה ומצוות אין להתחשב כלל בעניין הגלות ("עס פאלט־אָפּ דער גאַנצער עניין פון גלות"), וכשם שבזמן שיד ישראל תקיפה הרי בודאי שלא היו משנים דבר בענייני הדת, כמו כן אין לוותר לדרישת הממשלה לעשות שינויים שהם נגד הדת (כפי שמופיע בהרשימה הלשון בארוכה ובדיוק).

ב. ולכאורה אינו מובן: תחילת דברי אדמו"ר נ"ע "לא מרצוננו גלינו כו' אבינו מלכנו הגלנו" - נוגעים הם להמשך וסיום העניין, כי, מאחר שהקב"ה הגלה אותנו, הרי רק בו תלוי הדבר, והוא הקובע מה נמסר לגלות ומה לא נמסר לגלות, וכיוון שרק את הגוף שלח הקב"ה לגלות, אבל את הנשמה לא שלח הקב"ה לגלות, הרי מעצמו מובן שההגבלות של הגלות אינם חלים על הנשמה.

- אילו היה הדבר ברצון האדם, הרי "אין דעותיהם שוות"⁴, ויתכן שמישהו ירצה להיות

(4) ראה ברכות נח, רע"א. סנהדרין לח, א. ועוד.

א. ישנה רשימה מדברי כ"ק מו"ח אדמו"ר - "רשימה מאחד השומעים", אבל אחר-כך הגיחה הרבי ותיקן את הלשון, ובמילא הרי זו רשימה מדוייקת! - שנדפסה עתה ברשימת המאסר בסופה, בתור הוספה. רשימה זו נדפסה כבר כמה פעמים, ועתה נדפסה עוד הפעם?²

ותוכן הדברים: נושאים אנו תפלה להשם יתברך - "יהי הוי' אלקינו עמנו כאשר היה עם אבותינו"³, הגם שאין אנו יכולים להידמות לאבותינו, שהם היו בעלי מסירת-נפש בפועל, כפי שמביא דוגמא מאחד הנשיאים - מאורע שאירע עם כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע, אביו של כ"ק מו"ח אדמו"ר, שבעת שהמלוכה דרשה שיעשו שינויים בענייני רבנות ובענייני חינוך, דיבר בפרהסיא באסיפה שהיו נוכחים בה באיכוח הממשלה, והתחלת הדיבור היה:

לא מרצוננו גלינו מארץ-ישראל, ולא בכוחותינו אנו נשוב לארץ-ישראל. אבינו מלכנו הגלנו כו',

(1) ראה גם לקו"ש חכ"ג ע' 158 בשוה"ג.

(2) לקו"ד לקוט לז - י"ל לג' תמוז שנה זו (תשט"ו). - לקו"ד ח"ד תרצא, ב ואילך. ולאח"ז בסה"ש תרפ"ז ע' 169 ואילך.

(3) מלכים"א ח, נו.

דווקא בגלות...

כ"ק מו"ח אדמו"ר סיפר בארוכה⁵ סיפור אודות שני אחים, האחד, שהיה דתי, היה עני מרוד, והיה מלמד, ואילו השני היה גביר מופלג, והיה חפשי. לעני היו הרבה בנות, ואילו הגביר – לא סיפר הרבי אם היו לו רק בנים שהיו צריכים לקבל "נדן", או שגם בנים לא היו לו.

כאשר העני הוצרך להשיא את בנותיו – והרי כפי שהיה נהוג מעבר לים שבשכיל להשיא בנות ("אויסגעבן די טעכטער") צריכים נדוניה גדולה, ומי שהוא קבצן גדול יותר צריך "נדן" גדול יותר, כיוון שחוץ מה"נדן" אין ביכולתו ליתן – הרי בליט ברירה, נסע לאחיו לבקש ממנו שיעזור לו בכדי שיוכל לחתן את בנותיו.

אצל העשיר היה זה דבר רצוי ונעים ביותר, שהרי ידע את מעלותיו של אחיו העני, והיה חפץ לכל-הפחות להראותו את יקר תפארת גדולתו, ולכן, בבואו אליו, לקחו והוליכו בארמונותיו ודירותיו וכו'.

כיוון שלאח העני לא היתה ברירה – ביודעו שהוא חייב לסכול הכול... שאם לא כן, הרי בבואו לביתו יסכול צרות מאשתו, ועוד יותר מבנותיו... – היה מוכרח להתהלך עם אחיו הגביר אנה ואנה, אבל היה ניכר עליו שהוא לא מתלהב מכל ה"הפלאות" שהראה לו אחיו הגביר.

חרה הדבר להגביר, הייתכן, שהוא מראה לו ארמון, ועוד ארמון גדול יותר, עוד חדר ועוד חדר, ועוד "צעצוע" וכו', ואף-על-פי-כן, אין זה "לוקח" אותו ("עס דערנעמט אים ניט") כלל?!... ופונה אליו ושואל אותו: נו, מה אתה אומר על כל זה?

עונה לו האח העני: אם אתה נותן לי עבור ה"נדן" – מוטב, ואם לאו, נוסע הנני מיד בחזרה, חבל על הזמן!

אומר לו האח העשיר: ומה עם כל הדברים הנפלאים שראית אצלי?

אומר לו האח העני: יש מין חיה – שאינני רוצה לקרותה בשמה – שהתענוג שלה הוא להיות מונחת בבוץ, וזהו המאכל והמשקה שלה, אבל היא "מודאגת": למה מונחת היא בבוץ רק עד אפה

("ביון נאָז"), ולא יותר; אילו היתה כולה מונחת בבוץ, מעל האף ("איבערן נאָז") – אזי היה לה תענוג גדול יותר... ובנוגע לענייננו:

לולי מסירת ה"מודעה" שהשם יתברך שלח אותנו בגלות – יכולה להיות מציאות שמישהו יהיה כמו אותה חיה שמונחת ב"בוץ", היינו, במצב של העלם והסתר, ומצטערת על כך שה"בוץ" מגיע אך ורק עד האף – שזהו לפי שעניין "נשמה באפו"⁶ הוא אפילו קודם התפלה, היינו, גם ללא עבודתו – והוא דואג על כך שהבוץ אינו גם מעל האף!

אמנם, כאשר מוסרים מודעה שיהודים מצד עצמם אינם יכולים להיות בגלות, ומה שנמצאים בגלות אין זה אלא מפני שהשם יתברך שלח אותם בגלות, הרי מעצמו מובן, שכיוון שהנשמה לא נשלחה בגלות, לא חלים על הנשמה כל ההגבלות של הגלות.

אמנם, כל זה בנוגע להתחלת הפתגם, "לא מרצוננו גלינו מארץ-ישראל"; אבל אינו מובן: לשם מה מוסיף אדני"ע "לא בכוחותינו אנו נשוב לארץ-ישראל"? – בודאי שכן הוא האמת, ואמת לאמיתו, אבל, לכאורה אין זה נוגע לעניין המדובר כאן?

ג. ויובן בהקדם מה שמצינו גבי מלאכות שבת, שחייבים רק על מלאכה שעניינה תיקון, מה שאין כן אם נעשה עלידה קלקול?⁷

– וטעם הדבר, לפי שבפעולה כזו לא היתה תועלת במשכן, ולכן אינה חשובה מלאכה אפילו בעובדין דחול. כלומר: כל המציאות של "רשות" נלקחת מעולם הקדושה, ולכן, כאשר בעולם הקדושה אין לזה מציאות, אי אפשר שתהיה לזה מציאות בעולם הרשות. –

אלא אם כן הקלקול הוא על מנת לתקן, כמו סותר על מנת לבנות, דכיוון שאינו יכול לבנות אלא אם כן יסתור תחילה את הדבר הבלתי-רצוי או את הבניין הקודם, הרי סתירה זו אינה קלקול, אלא תיקון.

6) 'שעי' ב, כב. וראה תורת מנחם – התוועדויות ח"ב ע' 196. וש"נ.

7) שבת קה, ב. רמב"ם הל' שבת פ"א הי"דח.

ובדומה לכך מצינו לתלמידו של הרב המגיד ממעזריטש הרב אהרן שמואל בעל 'צוה הכהן' בספרו פרק כ"ב:

"וזכורני בילדותי כשבאתי לבית חותני הרב המאה"ג [= המאור הגדול] מוהר"ר יואל זלה"ה אבד"ק סטעפאן והוא היה עושר [= עשיר] מופלג בזמנו, ראיתי שהיה לו כלי סגורה במפתח וסדק בראשו אשר קודם כל סעודה זרק איזה מעות לצדקה, וכשנתקבץ איזה סך הוציאו לדבר מצוה לעניים וכדומה, וכמדומה לי שנתנו למעות סיפוק ארץ ישראל... והייתי ג"כ נהוג כן כמה שנים... ומי יתן ירחיב ה' את גבולי בארץ דעתי בלי נדר שוב לנהוג כן, ולכן מי שידו משגת יתחיל במצוה לנהוג כן והבא לטהר יסייעו לו מן השמים, ויתברך במעשה ידיו בכפלים, וגם ימשיך על עצמו אריכות ימים ושנות חיים".

וב'כף החיים' לר"ח פאלאג'י סי' כד אותיות נג'נה:

"הט אונך ושמע, מה שכתוב בזהר-הקדוש פרשת תרומה דף כג ע"ב, דצריך להיות על שלחנו שני דברים, תורה וצדקה... בענין הצדקה רחוק הדבר דימצאון שם עניים בכל סעודה... נראה לי ההדיט, דהירא את דבר ה'... כה יעשה להיות מפריש פרוטות לצדקה בעת האוכל, ולקבצם בכיס מיוחדת לזה, וכשיזדמנו לו עניים

אז יחלקם... ויהי גבאי לקבץ גם מכל בני ביתו... מכל הסמוכים על שלחנו...".

וממשיך להביא הנהגת אחד "דזה היה דרכו דרך הקדש, להיות מפריש בכל סעודה סך מה לצדקה, בעדו ובעד כל נפשות ביתו... ומה שיעלה בקב"ץ, בכל שנה ושנה, מחלקו לארבעה חלקים... לארבע ארצות קדושות... שממנו יראו וכן יעשו... אחד המרבה ואחד הממעט, ואפילו עני המתפרנס מן הצדקה, ודי לו בפרוטה".

ומפי השמועה למדנו שהקדוש הילד אהרן יוסף הי"ד ב"ר – יבלחט"א – חס"ד הלברשטאם (ששימש אז בקודש) – הביא בילדותו כמה-פעמים כששהה בבית רבינו את קופת הצדקה לכ"ק אדמו"ר בעת ארוחת הערב, וכ"ק היה משלשל אז מטבע לצדקה.

הרעיון עצמו לכאורה יסודו בדברי הגמרא במסכת ברכות (נהא), במעלת המאריך על שולחנו – "דלמא אתי עניא ויהיב ליה", עיין שם.

[ועל-דרך הצחות אולי ילומר ש"שרש ענין הצדקה... בעת האוכל בבוקר ובערב", קשור עם העובדה שהאכילה עצמה צריכה להיות כנאמר בתניא "וכמאמר הלל הזקן לתלמידיו כשהיה הולך לאכול היה אומר שהוא הולך לגמול חסד עם העלובה ועניה הוא גופו כי כמו כו' נחשב אצלו" תניא פכ"ט (לו, א)].

'הפצת היהדות': ספר חובה לשליח ולכל יהודי

החובה לקרב יהודים לתורה ואין לעשות זאת - לאור תורתו והדרכתיו של כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש

הספר מציג את גישתו הייחודית של הרבי לנושא זה, מפרט את שפע הברכות המובטחות לעוסקים בכך, ומביא שלל הוראות באשר לכל היבטים בפעולת קירוב הלבבות

ליקוט: הרב אברהם שמואל בוקיעט • עריכה: מנחם ברוד • הוצאת צאגו"ח • 368 עמודים

הפצה: קה"ת, חי"ש. להשיג בחנויות הספרים ובטל' 1700-704120

יראת השם בלבו ילמד ממנו..."

ט. הרה"צ רבי צדוק הכהן מלובלין (פרי צדיק בלק ב') כותב שבלעם היה לו ללמוד מדברי האתון: "על דרך מה שנאמר (ישעיה ל, כא) "ואזניך תשמענה דבר מאחוריך לאמור זה הדרך לכו בו." ומאחוריך היינו אף שישמע מנכרי שידבר דבר, ילמד מזה איזה הנהגה בעבודת השי"ת, כי לא לחינם נשמעו דברים אלו לאוזנינו". [וראה עוד בצדקת הצדיק רל"ב. ומה שציין הרש"ד וולפא בדעת תורה שם מר"מ שפירא מלובלין. הרח"י אייזנבך ב'כפר חב"ד' גל' 33 עמ' 4. הר"מ רייס בספר 'להבין ולהשכיל' (ירות'ו תשנ"ג) עמ' 247 ואילך].

ולמעשה עוד מכמה וכמה פסוקים כמו "מאויבי תחכמי מצוותיך" (תהלים קיט, צח) וצ"ע.ק.

אתרוג בחג השבועות?

בעניין נוסף, יש לבאר קשר מעניין בין אתרוג וחגי השבועות:

הנה, בתורת מנחם (כרך נו"ן עמ' 37-83; וראה גם מקדש מלך כרך ב' עמ' 343-352) נדפס ביאור בשיחת חגי השבועות תרצ"ו על יהודי פשוט ועני בשם ר' דוד שהתאמץ לרכוש אתרוג מהודר לחגי הסוכות, ואשתו במרירותה שברה את הפיטם ופסלתו. אף-על-פי-כן לא כעס, אלא קיבל זאת בהנחה פשוטה שאינו ראוי לברך על אתרוג מהודר שכזה. וכפי שנאמר שם, היה זה ניסיון שכמותו לא היה מאז העקידה.

וביאר הרבי את השייכות של אתרוג לחגי השבועות (בו נאמרה השיחה), על פי מה שכתב התוספות (שבת פח, א) שישראל נמשלו לתפוח (בהקדמת נעשה ונשמע), ותפוח היינו אתרוג, עיין שם.

ויש לציין כמה הערות לדבר:

(א) בספר 'ערוות דבש' דרוש י' כ"ה אלול איתא:

"הקונה אתרוג מהודר בדמים יקרים יש בו חלק יצר הרע, גאוה וכדומה בעוונותינו הרבים כנודע לכל, אבל עני החומד אילו היה לו מעות היה קונה אתרוג מהודר לכבוד מצות ה', בזה

אין תערוכת גאוה וכדומה, והוא כולו כליל לה' ויחשב כמצוה גמורה".

לפי זה, הנה ר' דוד גיבור הסיפור, נוסף על-כך שלפועל נמנע מ"חלק יצר הרע, וכדומה", הרי מאידך ההנחה הפשוטה שלו שאינו ראוי בפועל להידור שכזה בוודאי הביאתו ל"כליל לה'..." כמצוה גמורה" - עד כדי שנחשב לניסיון גדול שלא היה כמותו מאז ניסיון העקידה.

(ב) בשייכות אתרוג לחגי השבועות - הנה בספר היכל הברכה (קומראן) פ' תצא קצט, ד איתא: "מין הקדוש הריב"ש טוב - קודם פטירות נשמתו אמר אל תבואני רגל גאוה...". וידוע בספרים (פנים יפות פ' אמור) שזהו ראשי-התיבות של אתרוג.

- והבעל שם טוב הלא נסתלק בחג השבועות!

צדקה בעת הארוחות

בשנת תשמ"ח הורה הרבי (התוועדות תשמ"ח כרך ד' עמ' 344 ואילך) לקבוע קופת צדקה במטבח, כדי לדאוג לצרכי אכילה ושתיה לעניים וכו'. ההוראה נאמרה לנשי ישראל (וגם) בשייכות להצלתן במלאכתן במטבח.

ייתכן והוראה זו קשורה בהוראות רבותינו נשיאי חב"ד בדורות הראשונים, שכן כך כתב כ"ק אדמו"ר האמצעי (אגרות קודש, קה"ת תשמ"ז, עמ' רנו) לכללות אנ"ש:

"שרש ענין הצדקה שהיא בכל עת. ובפרט בעת האוכל בבוקר ובערב מיד שיסדר שולחנו שיתן כל איש בביתו בפושקע הקבוע בכותל סמוך לשולחנו דוקא שני קט' או א' קט' קודם שישב לאכול סעודת שחרית וכן בסעודת ערבית, וכן יתנו האורחים היושבים על שולחנו..."

ובהמשך (שם עמ' רנו):

"וגם נדבות בשעה הצריכה לאדם... יפה לו יותר שיתן קודם סעודתו... שישמעו לעצתי אמונה לטובתם באמת כל איש בביתו..."

ובאגרות קודש (שם עמ' שעב) [כנראה הוראה פרטית]: "ירבה בצדקה לפי כחו... ומה טוב שיהיה לו קופה של צדקה ויפרש... קודם לכל אכילה ויפריש פרוטה".

ובעניין זה סבירא-ליה לר' יוסי⁸ ש"סותר על מנת לבנות במקומו הוי סותר, סותר על מנת לבנות שלא במקומו לא הוי סותר".

כלומר: כדי שפעולת הסתירה (שמצד עצמה היא קלקול) תחשב לתיקון (כיוון שהכוונה היא על מנת לבנות), בהכרח שהתיקון יהיה באותו מקום שבו נעשה הקלקול, וכאשר מתקן במקום אחר, אין זה מתקן את הקלקול שנעשה במקום הסתירה, ובמילא אין הסתירה נחשבת למלאכה שחייבים

שיהיו חייבים על סתירה זו - דכיוון שבעת הסתירה היה תמיד ספק היכן יהיה הבניין, במקום הסתירה או במקום אחר, הרי לא שייך שתהיה אלא התראת ספק, שאין חייבים עליה¹¹; או לאידך, שמזה נלמד שיהיו חייבים גם על התראת ספק, כיוון שרק באופן כזה היתה יכולה להיות במשכן המציאות של סותר על מנת לבנות!?

ויש לומר ההסברה בתירוץ הגמרא "כיוון דכתיב על-פי ה' יחנו, כסותר על מנת לבנות

מצד נשמתו יכול יהודי להעמיד את עצמו במעמד ומצב היותר נעלה - כמו בקודש הקדשים (במקום) ביום הכיפורים (בזמן), בעת עבודת הקטורת!

במקומו דמי" - שכיוון שהסתירה (יסעו) והבנין (יחנו) הם על-פי ה', היינו, שהסתירה והבנין הם לא מצד המקום ולא מצד האדם, אלא מצד ציווי ה', הרי זה שולל את החילוקים בעניין המקום, כיוון שכל מקום שבו נמצאים הרי זה "בי גזא דרחמנא"¹² [=באוצרו של ה'], שיש בו ציווי ה', שהוא למעלה מן המקום, ובמילא, בטלים כל החילוקים שמצד המקום.

ד. על-פי זה יש לבאר את ההוספה בדברי אדמו"ר נ"ע - "לא בכוחותינו אנו נשוב לארץ-ישראל":

אילו השיבה מן הגלות לארץ-ישראל היתה נמסרת לרצונו של אדם, כך, שכאשר יהודים מתאספים יחדיו, ומצרפים אליהם כמה גויים, ומחליטים שעכשיו מספיק כבר להיות בגלות, ועוד לפני שמתקנים את "מפני" חטאינו" רוצים לבטל את ה"גליונו מארצנו", בגלל שכך החליטו עשרה או כמה עשיריות בני-אדם - נמצא שגם הבעלות על הגלות נמסרה לרצונו של אדם, שהרי ברצונו תלוי הדבר אם להימצא שם זמן ארוך יותר

עליה. ולכן סבירא-ליה לר' יוסי שיש להתחשב לא רק בפעולת האדם בעשיית המלאכה, אלא גם במקום שבו נעשית המלאכה, וכיוון שמתחשבים עם המקום, צריך להיות התיקון באותו מקום שבו היה הקלקול.

ופריך בגמרא: "מכדי כל מלאכות ילפינן להו ממשכן, והתם סותר על מנת לבנות שלא במקומו הוא", "שהיו סותרים אותו בחניה זו ונוסעים למקום אחר וחונים וחוזרים ומקימין אותו?"

ומשני: "שאני התם, כיוון דכתיב? על-פי ה' יחנו, כסותר על מנת לבנות במקומו דמי".

והביאור בזה בפשטות - כפירוש רבינו חננאל - דכיוון ש"על-פי ה' יחנו", "ויתכן שיאמר להם שובו חנו במקום שסרתם, כסותר על מנת לבנות דמי".

ואינו מובן:

הרי בכל המסעות שנמנו בפרשת מסעי, לא מצינו אף פעם שהשם יתברך ציוה לחזור ולבנות באותו מקום שבו היתה הסתירה?

ואפילו אילו היתה מציאות כזו¹⁰, לא יתכן

(8) שם לא, ב ובפרש"י.

(9) בהעלותך ט, יח.כג. וראה עירובין נה, ב.

(10) ראה פרש"י חוקת כא, ד. פינחס כו, יג. עקב י"ד, ו.

(11) ראה אנציק' תלמודית (כרך יא) ערך התראת ספק (ע' שטו ואילך). וש"נ.

(12) חולין קלט, א. וש"נ.

או קצר יותר.

ועל זה באה מסירת המודעה – שכללות עניין הגלות, הן הסתירה והן הבניין, הן הנסיעה לגלות והן החנייה לאחרי הגלות, הוא "על-פי ה'", ובמילא, הרי זה ברשותו ובבעלותו של הקב"ה, וכיוון שהקב"ה הוא למעלה מן המקום, הרי גם כאשר נמצאים בזמן הגלות יוצאים מהחילוקים שבעניין המקום.

כלומר: גם כאשר בני ישראל נוסעים בגלות, נמצאים הם באותו מקום שממנו היתה היציאה לגלות – שזהו המעמד ומצב שהיה בזמן שבית המקדש היה קיים, קודם החורבן והגלות, וכפי שראו במוחש באופן נסי שבקדש הקדשים לא היה מציאות המקום תופס מקום כלל – "מקום ארון אינו מן המדה"¹³, וכמו כן עתה, שמצד נשמתו יכול יהודי להעמיד את עצמו במעמד ומצב היותר נעלה – כמו בקדש הקדשים (במקום) ביום הכיפורים (בזמן), בעת העבודה המיוחדת ד"עצומו של יום" – עבודת הקטורת!

והיכולת לזה היא – מצד זה שכללות עניין הגלות הוא "על-פי ה'", בב' התנועות, הן בסתירה והן בבניין.

וזהו גם ההקדמה הדרושה כדי להבין שאין להתחשב כלל באלו הטוענים שתנאי המקום ותנאי הזמן דורשים לילך נגד הדת, או שרוצים להלביש זאת במילים יותר עדינות ואומרים שמצד תנאי הזמן והמקום יש צורך לעשות פשרות בדת, – האמת היא שלא שייך בזה "פשרה", שהרי מדובר בעניין שהוא אמת לאמתו, ולא שייך שיהיו שתי אמת לאמתו; או שהדבר הוא אמת, או שאינו אמת, ואם אינו אמת – הרי זה שקר. אם אין זה עניין של דת – אין זו פשרה, אלא עניין שמנגד על דת –

עכשיו – טוענים הם – שונה המצב, אין זה הזמן, אין זה המקום, ואין אלו האנשים כו', וגם פלוני ופלוני היו אומרים שעכשיו צריך להיות באופן אחר –

הנה על זה היא מסירת המודעה, שכללות עניין הגלות לא היה במציאות כלל אם לא היו עושים עניינים נגד הדת – "מפני חטאינו גלינו מארצנו";

[13] יומא כא, ס"א. וש"נ.

והיציאה מן הגלות יכולה להיות באופן אחד בלבד – שהקב"ה ברצונו יוציא אותנו מהגלות, על-ידי זה שנסיר את "חטאינו", שזוהי הסיבה שהביאה את הגלות.

ובמילא, לא יתכן שהגלות תגרום ליהודים לעשות עניינים שהם היפך הדת – בה בשעה שכללות עניין הגלות הוא כדי לתקן מה שעשו שלא על-פי דת, כדרישת הדת.

ומסירת מודעה זו היא תוכן ההכרזה שהכריז אדמו"ר נ"ע בשעתו, וכ"ק מו"ח אדמו"ר גילה זאת בהיותו אפילו תחת ממשלתם של אלו שהיו מנגדים על דת בכל התוקף, ואחר-כך מסר לנו זאת, כדי לסיים את ה"פכים קטנים".

ד. וכן¹⁴ הוא גם כאשר בא משהו וטוען שרצונו לנסוע למקום ששם "עיני ה' אלקיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה"¹⁵. לשם מה עליו להיות בגלות ולהתייטר – בשעה שיכול לברוח מכאן לארץ-ישראל.

על כך אומרים לו: לא מרצונך הנך בגלות, ולא ברצונך תצא מהגלות. זהו ענינו של הקב"ה, וכיוון שזהו על-פי השם, אין לך לברוח מכאן, כי, במקום שבו הנך נמצא, הנך "בי גזא דרחמנא".

אך כיוון שניתנה לו בחירה חופשית, ביכולתו לבחור מה שהוא רוצה, כך שיש לו את הבחירה לרכוש כרטיס ולנסוע לארץ-ישראל. עניין זה לא נוטלים ממנו. אין משנים סדרי בראשית מפני כו'¹⁶. אבל מה נעשה עמו – הוא לא ברח מחוץ-לארץ לארץ-ישראל, אלא לקח עמו את האוויר של חוץ-לארץ לארץ-ישראל, ונמצא שם באוויר של חוץ-לארץ¹⁷.

מובא בחסידות¹⁸ בשם ספר עשרה מאמרות¹⁹, שכל יהודי מתפשט סביבו אוויר גן עדן ואוויר גיהנם, ובשעה שבגלל ה"מפני חטאינו" שלא

[14] מכאן ועד סוף שיחה זו – הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר (באידית), ונדפס בלקו"ש ח"ב ע' 619 ואילך. במהדורא זו ניתוספו כמה פרטים מהנחה בלתי מוגה, וגם כמה ציוני מ"מ ע"י המו"ל.

[15] עקב יא, יב.

[16] ראה ע"ז נד, ב (במשנה).

[17] ראה גם תורת מנחם – התוודעויות ח"ג ס"ע 78 ואילך.

[18] ראה תניא אגה"ק ביאור לסכ"ז (קמו, רע"א).

[19] מאמר חקו"ד ח"ב פ"ב.

היקרות – 'נפשו בטוב תלין וזרעו יירש ארץ' (תהלים כה, יג).

"לא לחינם נשמעו הדברים"

הנה, דווקא מלשון ספר החינוך שצוטט בקטע האחרון 'וישים כל לבו ומחשבותיו אל השם ובמצוותיו היקרות' יש לומר, כי זו הסיבה החיובית והיסוד מדוע כן יש ללמוד מהנהגות שאירעו עם גויים, וכפי שמתבטא הרבי (שיחת ש"פ צו תשמ"ה שם – ללא ציון המקורות שם): "וכפי שמצינו כמה סיפורים אודות אמוראים שלמדו כמה עניינים משיחתם של אינם-יהודים, ועל דרך זה גדולי ישראל בדורות שלאחרי-זה, וכן בנוגע לרבותינו נשיאינו".

ועוד בהתוודעויות תשמ"ג (שם):

"מצינו בגמרא (סוכה כא, ב) 'מעשה רב' שרבן גמליאל למד עניין מסויים מהנהגתו של אינו יהודי! וסיפור זה מהווה חלק מתורה-שבעל-פה... לאור זאת נתחקה להלן אחר המקורות המפורשים בחז"ל, בהם למדו מוסר מהנהגות אומות-העולם:

א. במסכת ברכות ח, ב:

"תניא אמר רבי עקיבא בשלשה דברים אוהב אני את המדיים:

כשחותכין את הבשר... כשנושקין... וכשיועצין. [וראה מגן אברהם סימן קע ס"ק כ – לעניין חיתוך בשר]."

ב. ושם:

"תניא אמר רבן גמליאל בשלשה דברים אוהב אני את הפרסיים הן צנועין וכו'. [והמדובר הוא ב"פרסיים המקודשין ומזומנין לגיהנם" – שם]. ואכן הפוסקים הביאו את הדברים להלכה – ראה בפרטיות עיניים למשפט (לר"י אריאלי) ברכות שם.

ג. קידושין לא, א:

"שאלו תלמידי אבי אבי עד היכן כיבוד אב ואם, אמר להם צאו וראו מה עשה גוי אחד לאביו באשקלון ודמא בן נתינה שמו... ומה מי שאינו מצווה ועושה – כך, מצווה ועושה – על-אחת-כמה זוכמה!".

ד. חז"ל (מועד קטן טו, א) חייבו אבל בעטיפת

ראש, ובהמשך לזה קבעו (שם כד, א): "כל עטיפה שאינה כעטיפת ישמעאלים אינה עטיפה". רב נחמן הדגים זאת – "מחוי... עד גובי דדקינא". (וברש"י: "גומות שבלחי למטה מפיו"). ובעקבות זה קבעו הגאונים (הובאו בטור ס' ח) שעטיפת טלית צריכה להיות כעטיפת הישמעאלים; וכן היא דעת אדמו"ר הזקן בשו"ע ס' ח סעי' ה וכן בסידור (דיני עטיפת טלית).

ה. יתירה מזו מצינו לגדולי ישראל – כמו רבי יהודה החסיד בספר חסידים ס' יח הכותב: "ואוי להם... הנהגים קלות ראש... ולא פחדו ומוראו על פניהם ולא יבינו ולא יקחו משל כי עברו איי כתיים וראו והתבוננו, כי בכל הארצות ההם, המלכים של עכו"ם כורעים על ברכיהם בבית תפלותם, ועומדים באימה ובפחד ורעד וכפיהם פרושות לאלוהיהם מעשי ידי אדם, אשר לא יראו ולא ישמעו. אמנם אנחנו העומדים לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה, חי וקיים רם ונשא... אליו דומיות ותהילות, על אחת כמה וכמה שיש לנו לעמוד לפניו באימה ובריאה ובפחד ורעד וברתת".

ו. בעניין הנ"ל – כתב רבי משה מקוצי, הסמ"ג: "דיש לאדם לדון קל וחומר מהגויים העובדים בבית תפלותם עומדים כאילמים", וכן כתב גם הכלבו (הל' תפילה ס' יא).

ז. בשל"ה תורה שבכתב (כה, ג) כתב: "ותדבק נפשו בדינה וגו'" במדרש רבה ר"ל אמר בג' לשונות של חבה חבב הקב"ה את ישראל בדביקה בחשיקה בחפיצה. בדביקה – 'זאתם הדבקים בה'. בחשיקה – 'לא מרובכם מכל העמים חשק ה' בכם'. ובחפיצה – 'ואשרו אתכם כל הגויים וגו'".

ואנו למדים אותו מפרשתו של אותו הרשע כו', ע"ש. כלומר אם הרשע הזה שהיתה כוונתו להנאות עצמו עולם הזה – רצה להשיגו בדביקה בחשיקה ובחפיצה. ומה יעשה האדם הרוצה להשיג מענין עולם הבא ואיך וכמה צריך וצריך לדביקה וחשיקה וחפיצה. (ת"ח להרה"ת ר"א הכהן פרידמן צפת).

ח. ב'פלא יועץ' ערך קריאה:

"ומה טוב ומה נעים שישא בחיקו ספר קטן של תהלים או מוסר בשבתו בחנותו והיה עמו, וקרא בו בכל עת שהוא פנוי, ואל יחוש ללעג השאננים או העכו"ם. וכבר יש העכו"ם שעושים כאן בספרי המינים שלהם, ולמה נגרע? ואפשר שאשר נגע

האם מותר ליהודי ללמוד מגוי?

פירושם של גדולי פולין את הפסוקים האוסרים חיקוי הגויים אינו מהווה סתירה • יש בהחלט ללמוד בעבודת ה' מדבר הנראה או הנשמע אפילו מגוי • קל וחומר אם הגוי עוסק בענייניו בהתלהבות, ודאי צריך לנהוג יתר על כן בעבודת השם יתברך • הסתלקות הבעש"ט והשייכות לאתרוג • ומקורות איתנים להוראת הרבי על קביעת קופת צדקה במטבח • מסדרת יסודות בהררי קודש

לימוד בעבודת ה'

"ידועה תורת הבעל-שם טוב שבכל דבר שבעולם שיהודי רואה או שומע, טמונה הוראה בעבודתו לקונו, עד כדי כך שאפילו כאשר שומע דבר מגוי - הרי זו הוראה בעבודתו לקונו..." קובע הרבי בהתוועדות שבת-קודש פרשת צו תשמ"ה (התוועדות תשמ"ה כרך ג' עמ' 1639), ובהזדמנויות נוספות (נאספו במדור זה בגליון תקעח עמודים 13-15 וראה גם התוועדות תשמ"ג כרך א' עמודים 305-306).

ברם, היו מגדולי פולין שמדבריהם נראה להיפך, וכך פירשו את הנאמר בפרשת ראה פרק יב פסוקים ל"א: "השמר לך פן וגו' ופן תדרוש לאלהיהם לאמר איכה יעבדו הגוים האלה את אלהיהם ואעשה כן גם אני - לא תעשה כן לה"א" - שמשמעות פסוק זה שוללת מצב בו ילמדו דרכים בעבודת ה' מן הגויים.

וכבר ביארתי במקום אחר שאין סתירה מאותה אמרה. שכן כוונתם הייתה שהתלהבות בעבודת ה' צריכה להיות אך מענייני אלוקות בלבד ולא

מענייני אומות העולם (כידוע בד"ח וגם בין חסידי פולין).

אלא שעדיין נדרש הסבר:

בפשטות, מדבר הפסוק הנ"ל לגבי האיסור להידמות לעכו"ם בעניינים מסויימים המוזכרים בפסוקים (ראה שם), אלא שכוונת הפסוק ומשמעותו הן באופן כללי יותר, שאסור להתדמות לעכו"ם כלל. וכפי שהביא הבית יוסף (יורה-דעה סימן קעח) בשם הספרי ראה: "שלא תאמר הואיל והן יוצאין בארגמן, אף אני אצא בארגמן וכו'", עיין שם.

וראה גם במהרי"ק (שורש פח) וברמ"א (יורה דעה שם) להלכה כן. ואיסור זה נאמר ומופיע בעוד מקומות בתורה. ראה ויקרא (יחג), ובחוקתיהם לא תלכו וגו' (ועיין שם ברש"י). וכן בויקרא (כ, כג) ולא תלכו בחקות הגוי וגו'. ובספר החינוך מצווה רסב: "משרשי המצוה, כדי להתרחק מהם ולגנות את כל הנהגותיהם ואפילו במלבוש". ומסיים (החינוך):

"והמתרחק מכל הנהגותיהם ומכל נימוסיהם וישים כל לבו ומחשבותיו אל השם ובמצוותיו

תיקן עדיין, עליו להיות עדיין במצב ד"גלינו מארצנו" גם כפשוטו, ואף-על-פי-כן, קם מעצמו ונסוע לארץ-ישראל - אזי לוקח עמו ל"ארץ אשר עיני ה' אלקיך בה" את אוויר גיהנם, שהרי הוא ברח מהמקום שצריך להיות בו עדיין כדי לתקן חלקו בסיבת החורבן והגלות, ועל-ידי זה מתעכב התיקון וכו'.

מילא בשעה שנמצא בחוץ לארץ, הרי גזרו על

גושה ועל אוויר²⁰, אבל בארץ-ישראל האוויר טהור, והוא לוקח עמו אוויר גיהנם אל "פלטין של מלך"²¹.

1. טוענים שישוּב ארץ-ישראל הוא מצווה, ואם אינו מצווה, הרי זה הידור מצווה²². הנה יש על זה כמה תשובות.

א) איתא בתשב"ץ (קטן)²³ - ("כ"ק אדמו"ר הפסיק ואמר בבת-שחוק): גם התשב"ץ היה יהודי דתי... - שכאשר רוצים לנסוע לארץ-ישראל, צריכים להבטיח שיוכלו להיזהר היטב במצוות וגם להדרר במצוות יותר מאשר בחוץ-לארץ, ורק אז יכולים לנסוע לארץ-ישראל, ואם לאו, אין חסרון בכך שלא ייסע.

וכמו כן מצינו בכמה ספרים²² שמצוות ישוב ארץ-ישראל אינה מצווה חיובית עבור כל אחד ואחד מישאל שירדוף לקיים מצווה זו. אם יש בכך סכנה, סכנת הגוף, ועל אחת כמה וכמה סכנת הנפש, לא צריכים לנסוע, ובכך מתרצים את

(20) גיטין ח, ב. ורש"י.

(21) במדב"ר פי"ט, יג. יל"ש עקב רמז תתסז.

(22) ראה אנציק' תלמודית ערך א"י ע' רכג ואילך. ורש"י. וראה גם לעיל ע' 124.

(23) בסופו - אות תקנט.

הראשונים שלא נסעו לארץ-ישראל²⁴. (ב) ואיבעית אימא: שאלו אצל הרבי²⁵ - בהיותו בווינה - למה הוא מקרב²⁶ אפילו יהודים כאלה שעליהם נאמר "מורידין ולא מעלין". והרבי השיב: בשולחן ערוך ישנם ד' חלקים: אורח חיים, יורה דעה, אבן העזר וחושן משפט. על-פי סדר זה הרי חושן משפט הוא החלק האחרון של השולחן ערוך. בחושן משפט גופא ישנם ארבע מאות ועוד

הוא יכול לנסוע לארץ-ישראל ולקחת עמו את האוויר של חוץ-לארץ לארץ-ישראל, ולהימצא שם באוויר של חוץ-לארץ

עשרים וכמה סימנים²⁷. ופרטי הדינים ד"מורידין ולא מעלין" הם בסוף חושן משפט, בסימנים האחרונים. ואם כן, למה להתחיל ללמוד בסדר הפוך, משמאל לימין? - צריכים ללמוד מימין לשמאל, כסדר אצל בני-ישראל²⁸, וכאשר ילמדו את כל הדינים של השולחן ערוך ויקיימו אותם, ויישאו רק דינים הנ"ל, אזי יתיישבו לפסוק דינים אלו.

וכן הוא בנוגע למצות ישוב ארץ-ישראל: ישנם מצוות שלכל הדעות הם מצוות, ובהם גופא ישנם קלות שבקלות, קלות, חמורות, וחמורות שבחמורות. ואם כן, כאשר מניחים את כל המצוות הצדה, ונאחזים ("מ'כאפט זיך אָן") במצות ישוב ארץ-ישראל, אשר, לכל לראש יש פלוגתא אם היא במניין המצוות בכלל²², ושנית, יש פלוגתא

(24) ראה תוד"ה הוא - כתובות קי, ב.

(25) ראה גם תורת מנחם - התוועדות ח"א ע' 37. ורש"י.

(26) ומקיל כ"כ בהמצווה ד"הוכח תוכיח את עמיתך" (קדושים יט, יז), שהרי מקרב יהודים כאלו שיש על מה להוכיחם (מהנחה בלתי מוגה).

(27) דייק בלשונו - מפני החילוק שבין הטור והשו"ע.

(28) הנפק"מ בין בני ברית לשאינם בני ברית - שאצל בני מתחילים ללמוד מימין הספר, ומשם ממשיכים הלאה, משא"כ אצל גוים. ובמילא, כאשר יניחו את ד' חלקי השו"ע לפני גוי, להבדיל, אזי יתחיל מהסימנים האחרונים של חושן משפט... (מהנחה בלתי מוגה).

הכוח לביטול הגלות

להכריע את הכף

שלושת השבועות מעוררים ומחזקים כל יהודי, שאריכות הגלות אינה צריכה לגרום לייאוש חס־ושלום, אלא אדרבה – להכרה בעלייה העצומה (עלייה למעלות) שתצמח מהגלות. הכרה זו צריכה להתבטא בפועל בתוספת־חיוזק אצל כל אחד ואחד בכל ענייני תורה־ומצוות (אלה המצוות גו'), ובהוספה שלא על־דרך הרגיל (לעומת הירידה שלא על־דרך הרגיל של שלושת השבועות והגלות הארוכה), מתוך ידיעה שאין מה להתפעל מחושך הגלות, ואדרבה – עלידי ההוספה בתורה ומצוות, יבטלו לגמרי את הגלות, ויביאו את הגאולה האמיתית והשלימה. והיות שאין איתנו יודע עד מה (בגלות), הדבר היחיד שידועים הוא – שצריך להיתוסף עניין כלשהו בתורה ומצוות שבינתיים לא נעשה, לכן צריכים להשקיע השתדלות להוסיף בלימוד התורה וקיום המצוות בהידור בכל אופן האפשרי, שמא השתדלות זו תהיה הדבר שיכריע את כף המאזנים לכף זכות ותביא ישועה והצלה לו ולכל העולם כולו (כפסק־דין הרמב"ם הידוע). כולל ובמיוחד – הפעולות ד"פוצו מעיינותיך חוצה", גילוי המעיינות גם במקום שהוא חוץ למקום המעיינות, מקום שעל־פי טבע אין המקום (מצד־עצמו) קשור כלל למעיינות, אף לשם מביאים את המעיינות עצמם באופן של יפוצו; שעל־ידיה נהיה אתי מר דא מלכא משיחא.

(משיחת שבת פרשת מטות־מסעי תש"ג. ספר השיחות תש"ג כרך ב, עמ' 593 (תרגום))

בציפייה לגאולה – שם הוא נמצא!

ידועה תורת הבעל־שם־טוב שבמקום שמחשבתו של אדם שם הוא נמצא, היינו, שעל־ידי המחשבה וההתבוננות בעניין הגאולה, ובפרט על־ידי הציפייה והתשוקה לגאולה – "שם הוא נמצא", ועד שעל־ידי זה ממהרים ומזרזים את הגאולה בפועל ממש באופן ד"אחישנה". ומוכן שאין זה בסתירה למאמר רז"ל שמשח צדקנו בא בהיסח הדעת דווקא – כידוע שיחת בעל הגאולה שאין הכוונה בזה שלא יחשבו ח"ו אודות הגאולה, אלא הפירוש ד"היסח הדעת" הוא ביחס לעניין אחר כו'. בהכרח לומר כן – שהרי עניין התשוקה והציפייה לגאולה אינו עניין שנתחדש לאחרונה, כאמור לעיל שבכל תפילה מבקשים "את צמח דוד עבדך מהרה תצמיח... כי לישועתך קיוונו כל היום", וגם בשבת ויום־טוב אומרים "ותחזינה עינינו בשוכך לציון!" וכפסק־דין הרמב"ם (הלכות מלכים רפ"א) "כל מי שאינו מאמין בו או שאינו מחכה לביאתו כו'" – היינו, שישנו פסק־דין מפורש שצריכים לחכות לביאת המשיח, וזאת – לא בתור עניין של אגדה או מוסר וכיו"ב, כי אם בתור פסק־דין להלכה. ולכן, בהכרח לומר שהפירוש ד"היסח הדעת" הוא ביחס לעניין אחר. ועד כדי כך – שאפילו הקב"ה ממתין ומצפה לגאולה, כמאמר רז"ל (ברכות ג, א) "מה לו לאב שהגלה בניו כו'", וכן אמרו חז"ל (שם) ששכינה "מנהמת כיונה ואומרת כו'". וכל זה נפעל על־ידי מעשינו ועבודתינו, ובכללות על־ידי הציפייה והתשוקה לגאולה.

(ש"פ בלק תשמ"ג. התוועדות תשמ"ג כרך ד, עמ' 1783)

הכתוב³² "העם ההולכים בחושך ראו אור גדול", שבשעה שנמצאים משך זמן בחושך, אזי חושבים שהחושך הוא אור³³. ולא די בכך – מגיעים למטה יותר, ש"שמים גו' אור לחושך"³⁴; לוקחים עניין של "תורה אור"³⁵, ועל־ידו גופא רוצים לחזק חס ושלוש את החושך כפול ומכופל של הגלות. אם אכן רוצים לנסוע לארץ־ישראל, הנה הדרך היחידה היא – לתקן את ה"מפני חטאינו". הרי עניין הגלות אינו עניין של עונש לשם עונש חס ושלוש, אלא כמשל³⁶ אב הרחמן שבנו יחידו יקר אצלו ביותר, וכאשר הבן יחיד שלו מתלכלך, אזי רוחץ אותו במים פושרין, או גם ברותחים, כאשר הלכלוך דבק בו ביותר. ועל־ידי הסרת הלכלוך מקרבים את הגאולה הכללית, ובמילא גם את הנסיעה האישית לארץ־ישראל.

וכידוע³⁷ המענה של הצמח צדק שאמר ליהודי ביחידות: "רצונך לנסוע לארץ־ישראל? – עשה כאן ארץ־ישראל!" שיעשה כאן בחוץ־לארץ³⁸ דירה לו יתברך, וכאשר יתלקטו נר אחד ועוד נר, אזי "ראו – באמת – אור גדול", ויגיעו לקיום היעוד "לילה כיום יאר"³⁹, בגאולה האמיתית והשלימה, במהרה בימינו אמן.

(מהתוועדות י"ג תמוז ה'תשס"ו. תורת מנחם כרך יד עמ' 183-192, בלתי מוגה)

12. וש"נ.

32. ישעי' ט, א.

33. סה"ש תש"א ע' 140. תש"ב ע' 81. וראה אגרות־קודש אדמו"ר מוהרי"צ ח"א ע' תפב.

34. ישעי' ה, כ.

35. משלי ו, כג.

36. תניא אגה"ק סכ"ב.

37. אגרות־קודש אדמו"ר מוהרי"צ ח"א ע' תפא. נתבאר בתורת מנחם – התוועדות ח"ג ס"ע 77 ואילך.

38. בהמקום שבו העמידה ההשגחה העליונה את כל אחד ואחת מישראל – שזוהי ההוכחה שבמקום זה צריך ללמוד תורה ולקיים מצוות ולעשות דירה לו ית' (מהנחה בלתי מוגה).

39. תהלים קלט, יב.

אם זוהי מצווה לכל בני־ישראל שכולם חייבים לקיימה, כנ"ל – הנה כאשר מניחים הכול הצדה, ונאחזים רק בעניין זה, הרי זה סימן שמשהו כאן אינו כשורה ("עפעס איז דאָ ניט גלאַטיק"). ובפרט כאשר רואים שאצל אחרים הרי זה עוד מחליש קיום המצוות – הרי זה סימן שעניין זה בא מהצד השני.

ז. הרבי (מהורש"ב) נ"ע אמר²⁹ שהיצר הרע מתלבש לפעמים באיצטלא של משי ("אָ זיידענע זשופיצע"), עד שאי אפשר להכיר אם זה ירא שמים זקן ("אָן אַלטער ירא שמים"), או היצר הרע הזקן³⁰ ("דער אַלטער יצר הרע"). והדרך היחידה להבחין היא מהתוצאות בפועל ממש, שבעניין זה – פועל ממש – אי אפשר לרמות את עצמו. אם רואים שעל־ידי זה ששומעים לטענותיו נעשים אדוקים יותר ("פרימער") בפועל ממש, מתפללים יותר, לומדים יותר, מונחים פחות בענייני עולם הזה וחושבים יותר ויותר אודות הקב"ה – הרי זו ראייה שכאן מדבר החסיד הזקן ("דער אַלטער חסיד"); אבל כאשר רואים שעל־ידי זה ששומעים לטענותיו הנה בפועל ממש נעשה חלישות בתורה ומצוות – הרי זו ראייה שכאן מדבר היצר הרע, אלא מאי, הוא לבוש באיצטלא של משי – הנה איצטלא זו גזולה היא בידו, כלומר, שמלבד כל העניינים עובר הוא עבירה נוספת, שמנצל עניין של קדושה, ובו גופא רוצה לנגד חס ושלוש.

ח. ישנו פתגם מר' הלל מפאריטש³¹ בלשון

29. ראה אגרות־קודש אדמו"ר מוהרי"צ ח"ד ע' סז (נעתק ב"היום יום" כג סיון). מכתב כ"ד אייר שנה זו (אגרות־קודש ח"א ע' קיט). וראה גם תורת מנחם – התוועדות ח"ג ע' 309. וש"נ.

30. ראה קהלת ד, יג ובפרש"י.

31. ראה אודותיו בתורת מנחם – התוועדות ח"א ע' 7 הערה